

LBRIS

We know
books

BERNARD LECOMTE

SECRETELE VATICANULUI

Traducere
RODICA-LUCREȚIA CHIRIACESCU

EDITURA ORIZONTURI

Introducere.....	5
1. Un papă contra sovietelor	7
Cum a vrut Pius al XI-lea să-i înșele pe bolșevicii rusi	7
„Când e furtună...”	8
Doi viitori papi în linia întâi	11
Minciuni, nenorociri, masacre	13
Ochiul Vaticanului.....	15
De ce să negociem?	17
Un episcop la soviete	19
Sub nasul GPU-ului	21
2. Trăiască Papa! Trăiască Ducele!.....	25
Motivul pentru care Cetatea Vatican a fost fondată de către Mussolini	25
Umbra lui Constantin.....	27
„Legea garanțiilor”	29
Cotitura pe care o ia războiul.....	32
Mussolini „protejat de Dumnezeu”	34
Acordurile de la Lateran	36
O foarte scurtă înțelegere	38
3. Enciclica întreruptă	41
Când papa n-a putut să condamne rasismul și antisemitismul.....	41
Enciclice explozive.....	43
Oroarea războiului	46
Și rasismul?.....	47
„Suntem semiți!”	50
O vară studioasă.....	52
„Papa negru” se opune.....	53
În arhivele secrete	55
4. Tăcerile lui Pius al XII-lea	57
Ce i se poate reproșa cu adevărat papei în timpul războiului	57
Dumnezeu și dreptul.....	59
Un pact cu diavolul.....	61

A împiedica războiul	63
Un complot împotriva lui Hitler	65
„Răpiți-l pe papă”	68
Teama de represalii.....	69
Mesajul radiofonic pentru Crăciunul anului 1942	71
Mii de evrei ascunși la Vatican.....	74
5. Afacerea Finaly	77
Când papa și evreii își dispută copiii războiului	77
Cei doi botezați din La Tronche	78
Doi orfani fugari	81
Avizul Sfântului Oficiu	83
Fuga în Spania	86
De la Ottaviani la Montini	88
Încurcătura bască	90
6. Drama preoților-muncitori.....	93
De ce Pius al XII-lea a rupt punțile cu lumea proletariatului.....	93
„O lume care nu-l cunoaște pe Hristos”	94
Franța, țară pentru misiune	96
Amenințare asupra sacerdoțiului	99
O Biserică în Biserică?	101
Spectrul comunismului	103
Sfântul Oficiu în colimator	105
Întoarcerea episcopilor.....	107
Tragedia „nesupușilor”	110
Epurare la dominicani.....	111
7. Puneți stăpânire pe conciliu	114
Cum a evitat Vatican II să eșueze în ziua deschiderii sale.....	114
Aplauze eliberatoare	115
Un papă „de tranziție”	118
Deja Pius al XI-lea și Pius al XII-lea.....	121
„Înțeleapta îndrăzneală” a lui Ioan al XXIII-lea	123
Doi ani de manevre.....	125
Sfântul Oficiu reia conducerea	128
Un extraordinar check-up	131
Cuvântul papei.....	133

8. Pilula, la limită.....	135
Cum n-a reușit Biserica Catolică să aprobe contracepția.....	135
Ce spune Biblia?.....	136
Ogino sau pilula?.....	138
Doctrina pusă la încercare.....	140
O nouă afacere Galileu?.....	143
„Paternitate responsabilă“.....	145
Totul înapoi!.....	147
O „recepție“ furtunoasă.....	150
9. O schismă inutilă.....	154
Pentru ce afacerea Lefebvre a fost o veritabilă falsă schismă.....	154
Un Ch'ti în Africa.....	155
O ascensiune frântă.....	158
Fuga înainte.....	160
Noua mesă.....	162
Balul nostalgicilor.....	165
Spectrul francmasonilor.....	167
Inițiativele lui Ioan Paul al II-lea.....	169
A consacra episcopi.....	171
10. Moartea „papei zâmbitor“.....	175
Cumplitul adevăr despre moartea misterioasă a lui Ioan Paul I.....	175
Un iz de scandal.....	175
Luciani îi scrie lui Pinocchio.....	178
„Papa zâmbitor“.....	181
Ultimele ore.....	183
Minciuni pioase și încurcături.....	186
Efervescență ziaristică.....	188
11. „So-li-darność!“.....	191
Cum a inversat papa polonez cursul istoriei.....	191
Un papă venit din Est.....	193
„Trebuie să se deschidă granițele“.....	196
Gdańsk, august 1980.....	198
A rezista sau nu?.....	203

Cum să ieși din „război“?.....	206
Gorbaciov schimbă regula jocului.....	209
12. Filiera bulgară.....	213
Cine se află în spatele tentativei de atentat împotriva lui Ioan Paul al II-lea.....	213
Cine este Ali Agça?.....	216
Secretul dus în mormânt.....	217
Cine profită de crimă?.....	219
Misterul Antonov.....	221
Este sau nu este KGB-ul?.....	224
13. Revanșa lui Opus Dei.....	226
Pentru ce și cum fondatorul „Operei lui Dumnezeu“ a fost canonizat.....	226
O istorie spaniolă.....	228
Operă sau caracatiță?.....	230
Vaticanul divizat.....	233
Ioan Paul al II-lea este încântat.....	234
„Noua evanghelizare“.....	238
O beatificare explozivă.....	241
14. Sfântul giulgiu de la Torino.....	245
De ce Biserica refuză să considere lințoliul ca autentic.....	245
O capelă în Champagne.....	246
Știința confirmă... misterul!.....	249
Carbonul 14 a tranșat.....	250
Un falsificator într-adevăr genial.....	253
Carbonul 14 nu este fiabil?.....	255
Istoria reconsiderată.....	256
Mistere și fantasme.....	258
O „provocare pentru inteligență“.....	260
15. Excelența Sa, „bancherul lui Dumnezeu“.....	262
Cum a fost papa amestecat în cel mai mare scandal financiar de după război.....	262
Un scandal răsunător.....	263
De la Opus Dei la Mafie.....	265
Trotuarele din Chicago.....	268

Cu riscul de a-și murdări mâinile.....	270
Relații proaste.....	272
Protejat de Ioan Paul al II-lea.....	274
16. Al treilea secret de la Fátima.....	277
Ce le-a revelat cu adevărat Fecioara celor trei păstori portughezi.....	277
„Nu spuneți asta nimănui“.....	278
Trei secrete cu excepția unuia.....	280
„Nu înainte de 1960“.....	283
Fantasma, zvonuri și manipulări.....	285
„Papa va avea mult de suferit...“.....	288
„Mulțumesc, Mamă din Ceruri...“.....	290
„Acum, se poate înțelege mai bine“.....	292
Sfârșitul misterului.....	295
17. Surpriza Ratzinger.....	298
De ce Panzercardinal nu trebuia să-i succedă lui Ioan Paul al II-lea.....	298
Panzercardinalul.....	300
O „barcă gata să se scufunde“.....	302
Prea bătrân? Prea european?.....	304
Ratzinger contra Martini!.....	306
Istoria se răstoarnă.....	309

OFERTA DE CARTE A EDITURII ORIZONTURI

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE

TOATE CIUDĂȚENIILE ISTORIEI, de Didier Chirat
MARILE MITURI ALE LUMII, de F. Braunstein, J. F. Pépin
SPUNEȚI NU BOLILOR DE INIMĂ, de Patrick Holford
ISTORIA ANGLIEI, de Andre Maurois
ISTORIA FRANȚEI, de Mary Fulbrook
ISTORIA GERMANIEI, de Mary Fulbrook
ISTORIA AMERICII, de Winston Churchill
IUBIȚII SILVIEI, de Elizabeth Gaskell
TOTUL DESPRE ÎMBĂTRÂNIRE, de Sue Armstrong
ÎNCETEZ SĂ MĂ MAI ÎNFURII, de Christine Lewicki
E NEVOIE DE CURAJ PENTRU A FI TU ÎNSUȚI, de Paul Alexis Racine Jourden
CE SĂ FACI CÂND TOTUL SE PRĂBUȘEȘTE ÎN JURUL TĂU, de Elizabeth Brown
CUM SĂ CREȘTI UN COPIL PROBLEMĂ, de Karen Doyle
PUTEREA VINDECĂTOARE A PISICILOR, de Véronique Aïache
REȚETA CONTRA OBOSELII, de Linda Hawes Clever
100 CELE MAI MARI INVENȚII DINTOTDEAUNA, de Tom Philbin
100 CEI MAI MARI SAVANȚI AI LUMII, de John Simmons
100 CELE MAI MARI DEZASTRE DIN TOATE TIMPURILE, de Stephen J. Spignesi
100 MARI GÂNDITORI AI LUMII, de Philip Stokes
100 CELE MAI BIZARE MISTERE ALE LUMII, de Matt Lamy
100 PERSONALITĂȚI MILITARE ALE LUMII, de Michael Lee Lanning
100 CEI MAI MARI SCRITORI AI LUMII, de Daniel S. Burt
100 MARI LIDERI, de Brian Mooney

OFERTĂ DE CARTE

ULTIME APARIȚII

WILLIAM JAY JACOBS	GIGANȚII AI ISTORIEI (400 p.)	39.99
BERNARD LECOMTE	SECRETELE KREMLINULUI (336 p.)	39.99
PASCAL	SECRETELE BIZANȚULUI (320 p.)	39.99
DAYEZ-BURGEON		
JOSEPH POLANSKY	HOROSCOPI 2022 (464 p.)	34.99
F. BRAUNSTEIN,	RĂDĂCINILE CULTURII OCCIDENTALE	34.99
J.-F. PÉPIN	(288 p.)	
H. REEVES,	CEA MAI FRUMOASĂ ISTORIE A LUMII	34.99
Y. COPPENS,	(192 p.)	
J. DEROSNAY,		
D. SIMONNET		
BARBARA TAYLOR	SĂ FII CEL MAI BUN VOL. I (288 p.)	29.99
BRADFORD	SĂ FII CEL MAI BUN VOL. II (256 p.)	29.99
	PĂSTREAZĂ VISUL VOL. I (464 p.)	29.99
	PĂSTREAZĂ VISUL VOL. II (448 p.)	29.99
	PREȚUL SUCCESULUI VOL. I (496 p.)	29.99
	PREȚUL SUCCESULUI VOL. II (544 p.)	29.99
DEBORAH CADBURY	JOCURILE DE CULISE ALE REGINEI VICTORIA (400 p.)	39.99

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LECOMTE, BERNARD

Secretele Vaticanului / Bernard Lecomte ; trad.:
Chiriacescu Rodica-Lucreția. - București : Orizonturi, 2021
ISBN 978-973-736-480-7

I. Chiriacescu, Rodica (trad.)

94

Redactare: **DUȘA UDREA-BOBOREL**

Corectură: **CĂTĂLINA CĂLINESCU, MIHAELA MANEA**

Copertă: **TATIANA DANIELA POPESCU**

LES SECRETS DU VATICAN

Copyright © as stated in the original French language edition
Toate drepturile acestei ediții aparțin **Editurii ORIZONTURI**

Editura ORIZONTURI – București

Bdul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20

telefon: 021.3177679, 0744531333

e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

www.editura-orizonturi.ro

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

Introducere

Vaticanul. Misterele, muzeele, finanțele, temnițele, fumul Vaticanul. Iată unul dintre cele mai misterioase locuri din lume. Poate cel mai fascinant. Și nu doar pentru că secretele pe care le deține fie sunt încuiate ermetic, fie pot să reprezinte o amenințare asupra ordinii planetei. Scaunul Bisericii Catolice este un caz unic în lume: el nu s-a pliat niciodată regulilor mediatice. Aici nu se anchetează ca la Casa Albă și nici chiar ca la Kremlin. Nu întâlnești, cu un apel telefonic, personajele care locuiesc aici. Și, dacă un serviciu foarte eficient se ocupă să-i informeze pe ziaristi despre faptele și gesturile Sfântului Părinte, despre remanierele Curiei, despre deciziile importante luate de dicaster¹, cetatea Vatican n-a făcut niciodată *glasnost*: transparența nu este aici o regulă și nu va fi, poate, niciodată.

Or, de la martiriul Sfântului Petru, pe locul unde se ridică astăzi bazilica ce a fost consacrată primului papă, nu s-ar putea ține socoteala evenimentelor care au jalonat istoria celor 265 de pontificate. Momentele importante, conclavurile, încoronările, sărbătorile, canonizările, dar și dramele, crimele, intrigile, infamiile. Și misterele, și secretele. Ce palat, ce castel, ce domeniu din lume se pot lăuda la fel ca Vaticanul să fi traversat două mii de ani de istorie?

Această carte se limitează la timpurile moderne. Este necesar să optezi pentru o parte a acestei istorii bimilenare, care ar necesita numeroase volume. De altfel, autorul nu este istoric de formație, iar trecutul îndepărtat al Vaticanului nu poate fi explorat fără a dispune de solide instrumente metodologice. Din aceste două motive, cartea de față prezintă

¹ Dicaster – departament al Curiei Romane, potrivit structurii administrative a Sfântului Scaun, cu ajutorul căruia papa conduce Biserica Romano-Catolică

principalele mistere ale istoriei Vaticanului timp de un secol, de la apariția marelui rival al creștinismului – comunismul – până la alegerea ultimului papă.

De ce Mussolini este cel care a fondat Cetatea Vaticanului? Ce au fost în realitate „tăcerile“ lui Pius al XII-lea referitoare la nazism? De ce Biserica a abrogat experiența preoților muncitori? De ce conciliul Vatican II a fost aproape de catastrofă? Afacerea Lefebvre a fost într-adevăr o schismă? Care este cauza exactă a morții lui Ioan Paul I? Cine a vrut să-l asasineze pe Ioan Paul al II-lea? Ce conținea al treilea secret al Fátimei? Despre aceste subiecte și alte câteva s-a scris deja mult. Dar în privința fiecăruia dintre ele au rămas neclarități, interogatorii, tablouri care merită ca ancheta să fie reluată...

1

Un papă contra sovietelor

Cum a vrut Pius al XI-lea să-i înșele pe bolșevicii ruși

„Este pentru prima oară în istorie când un papă conspiră cu iezuiții!“

Un cardinal, la Roma, în 1926

„Credința catolică romană, aceasta este marea speranță a lumii întregi.“

Svetlana Alliluieva (fica lui Stalin)

Petrograd, 18 martie 1917, Imperiul Rus dispare în necunoscut. Pe 15, Maiestatea Sa Țarul Nicolae al II-lea a abdicat. Un guvern provizoriu l-a înlocuit. În multitudinea de reacții care urmează acestui eveniment istoric, o banală revistă lunară de șaisprezece pagini, *Slovo Istiny* („Cuvântul adevărului“), nu-și ascunde bucuria: „Glorie marii Rusii libere! Glorie eliberatorilor ei! Victimelor revoluției, veșnică amintire!“ Este vorba despre o fasciculă social-democrată? Despre un periodic anarhist? Despre o foaie militantă bolșevică? Nimic din toate astea: *Slovo Istiny*, fondată în 1913, este publicația catolicilor ruși.

Putin mai departe în revistă, o informație de „ultimă oră“ dezvăluie că noul ministru rus al afacerilor străine, Pavel Miliukov, a primit o telegramă care îl informa că secretarul de stat al Sfântului Scaun, cardinalul Gasparri, îi prezentase „admirația și bucuria“ suveranului pontif pentru această revoluție care a costat „atât de puține victime“. Benedict al XV-lea chiar i-a precizat că, „în viitor, bazându-se pe programul noului guvern provizoriu, relațiile dintre Sfântul Scaun și Rusia nu pot decât să se întărească și să se îmbunătățească...“.

Chiar în ziua în care apărea această uluitoare profesie de credință, un important prelat coboară în gara lui Nicolae din Petrograd, unde este primit de un mic grup de fideli. Monseniorul Andrei Szeptitski, arhiepiscop mitropolit greco-catolic de Lvov, în Ucraina de Vest, a primit ordinioară de la papa Pius al X-lea jurisdicția asupra catolicilor ruși de rit oriental. Arestat în 15 august 1914 de armata țarului, el a fost transferat din închisoare în închisoare, în ciuda numeroaselor intervenții ale Sfântului Scaun în favoarea lui. Kerenski, ministrul justiției din guvernul provizoriu, omul puternic al noului regim, este cel care îl eliberează. La sosirea lui la Petrograd, mitropolitul îi declară unui ziarist de la *Novoe Vremia* („Timpuri Noi“) că revoluția rusă se numără „printre cele mai frumoase zile ale vieții sale“.

Pe 18 iunie 1917, părintele Eugène Neveu, asumpționist², în post la Makievka, din bazinul industrial al Donețului, scrie comunității sale din Paris: „Ce credeți despre revoluția noastră? Iată că a fost făcută prompt! În seara în care am fost anunțat telefonic despre abdicarea lui Nicolae al II-lea mi-a fost imposibil să dorm un singur minut: visuri, perspective, speranțe și lupte!“ Părintele Neveu nu-și ascunde entuziasmul: revoluția rusă este cel mai bun mijloc „să ne ajute Dumnezeu“ pentru ca, în sfârșit, catolicii să progreseze în privința salvării sufletelor ruse rătăcite...

„Când e furtună...”

Astfel, revoluția rusă – mai puțin cea din februarie 1917 – a fost primită ca o binecuvântare de către catolici. Trebuie spus că situația religiilor în timpul țarului nu era strălucitoare

² Asumpționisti – ordin călugăresc catolic înființat în 1845 la Nîmes, Franța, de preotul Emmanuel d'Alzon, în 1845, al cărui scop era realizarea unui dialog între catolici și ortodocși. Denumirea provine de la numele francez al sărbătorii L'Assomption – Adormirea Maicii Domnului.

– dacă exceptăm ortodoxismul oficial, ultramajoritar și naționalist, supus în totalitate voinței țarului, *via* procurorul Sfântului Sinod. Cea a catolicilor era cu totul tragică: „Până la abdicarea lui Nicolae al II-lea, porțile Rusiei erau închise ermetic pentru apostolatul catolic“, scrie unul dintre martorii epocii. Or, profitând de „împărțirile“ succesive ale Poloniei în secolul al XIX-lea, Rusia integrase aproape 6 milioane de catolici polonezi, lituanieni, ucraineni, bieloruși etc.: o treime de „latini“, conduși de la Mohîliv de un arhiepiscop; și două treimi de „uniati“ de rit bizantin, conduși de la Lvov de un mitropolit.

Toți acești credincioși, și mai ales pastorii lor, sufereau jigniri umilitoare și persecuții de neimaginat. Catolicismul *latin* era practicat în majoritate de polonezi, deci identificați de ruși ca dușmani ereditari; episcopul de Vilnius, monseniorul de Ropp, un german de origine poloneză, întâmpina multe greutăți în guvernarea celor 2 milioane de catolici polonezi, germani, lituanieni sau ucraineni, scindați de disensiunile lor înverșunate. Cât privește catolicismul de *rit oriental* – pe care nimic nu-l diferenția de ortodoxie, cu excepția faptului că se detașase pentru „a se uni“ cu Roma (de unde numele său de „uniati“) –, acesta era considerat de puterea politică rusă drept o religie străină (sediul lui era în Ucraina, sub tutela austro-ungară) și de către patriarhatul rus drept un „cal troian“ al papei de la Roma pe pământ ortodox.

Aceste rivalități naționale, lingvistice și culturale au distrus toate tentativele de a crește numărul și a-i organiza pe catolicii locali: de fiecare dată când un preot străin – asumpționistii francezi au oferit mai mulți – încerca să-i organizeze pe catolicii ruși, își atrăgea trăsnetele polonezilor (convinși că recucerirea religioasă a Rusiei era treaba lor), ale ortodocșilor ruși (geloși pe monopolul lor imperial) și pe cele ale guvernului țarist, ostil ideii că astfel cetățenii ruși ar putea depinde de un mitropolit străin!

Pe 7 noiembrie 1917, revoluția rusă ia un nou avânt: bolșevicii, până atunci minoritari, preiau puterea – sau ceea ce rămâne din ea – la Petrograd. În țările occidentale, catolicii înțeleg că evenimentul nu este important decât datorită consecințelor sale asupra mersului războiului: dacă Rusia se retrage din luptă, soarta conflictului poate să se schimbe radical. La Paris, prima reacție a ziarului *La Croix*, din 9 noiembrie, este semnificativă: „S-a sfârșit cu blocada Germaniei!” Pentru cotidianul catolic, „Germania a văzut imediat ce avantaj ar putea trage“ de pe urma degradării situației ruse: „Ea va favoriza trecerea pe teritoriul ei a exilaților avizi să joace, la rândul lor, un rol în Rusia și va trimite emisarii ei deghizați, potrivit unui uzaj constant: astfel Zederblum, sub numele de Lenin, a putut să traverseze Germania cu toate facilitățile dorite și, fără îndoială, cu «încurajări» în buzunare.” De unde vine acest nume de Zederblum? Mister. Dar un asemenea personaj interlop nu putea fi decât evreu. Revista de presă străină a lui *La Croix* afirmă la unison: „De multă vreme există dovezi că Lenin și Troțki primesc subsidii directe din Germania“, explică *Daily Chronicle*. „Lenin, agent al Germaniei, a inclus ca prim articol încheierea unei păci imediate“, continuă *Morning Post*. „Petrograd nu este Rusia, este cartierul general al influenței germane în Rusia“, completează *Daily News*.

Pe 1 octombrie, cu o prudență extremă, *L'Osservatore Romano* subliniază calm că situația în Rusia era previzibilă: „Când e furtună, trebuie să trăsnescă [...] Istoria, la fel ca adevărul, nu-i poate mulțumi pe toți“, comentează sentențios cotidianul Vaticanului. În săptămânile care urmează, informațiile venite din Rusia sunt atât de parțiale și de contradictorii, încât ele suscită prea puține comentarii. Când, după o lună de la cucerirea Palatului de Iarnă, se află că bolșevicii refuză să continue războiul, întreaga presă străină strigă indignată, avertizându-i în unanimitate pe „maximaliști“, în

general, și pe „Bronstein-Troțki“, în particular, că renunțarea lor cu privire la Germania este un act suicidal.

Anarhie, revoluție, trădare, confuzie, dezolare: ziarele europene sunt necruțătoare în privința Sovietelor. Numai *L'Osservatore Romano* explică faptul că „Rusia nu a dispărut“ și că „revoluțiile sunt asemenea pendulelor; ele oscilează între două extreme, până când elanul lor inițial se epuizează și se opresc chiar la mijloc“. Fidel politicii sale de neutralitate, care îi aduce multe invective din partea catolicilor francezi și germani, papa Benedict al XV-lea nu condamnă „previzibila dezangajare a conflictului“ din partea unei Rusii „care nu ar fi dispărut totuși de pe scena mondială“.

Doi viitori papi în linia întâi

La Roma, suveranul pontif este informat regulat despre situația din Rusia de către cei doi nunți din Polonia și din Germania. Acești prelați sunt de cea mai bună calitate: primul, monseniorul Achille Ratti, este viitorul Pius al XI-lea; al doilea, monseniorul Eugenio Pacelli, este viitorul Pius al XII-lea. Prin intermediul acestuia, care este în contact cu contele Mirbach, ambasadorul Prusiei la Petrograd, papa propune să fie primită la Vatican familia imperială, aflată în primejdie de moarte. Răspunsul nu va veni niciodată: papa va afla, la fel ca toată lumea, vestea lichidării țarului și a întregii sale familii de către bolșevici, la Ekaterinburg, în 17 iulie 1918.

În afară de această intervenție umanitară cu țintă foarte precisă, Vaticanul nu spune niciun cuvânt. Chiar decretul stabilit de bolșevici, în 23 ianuarie 1918, care restrângea brutal libertățile religioase, nu provoacă nicio reacție la Roma. Numai episcopul din Mohîliv, monseniorul de Ropp, protestează oficial, într-o scrisoare către papă, împotriva acestor dispoziții, pe care le califică drept „însălmântătoare“.

Acesta îi răspunde, la sfârșitul lui 1918, că lucrurile se vor așeza până la urmă și că Dumnezeu va face să se ridice în Rusia „zorii unei dezvoltări libere și viguroase”. Din satul său din Donețk, părintele Neveu, fără iluzii exagerate, subliniază în scrisorile sale avantajele pe care catolicii le pot trage din separarea Bisericii de Stat. El încă nu știe că întreaga sa corespondență ajunge, în cele din urmă, pe biroul papei.

Pentru Benedict al XV-lea, haosul rus este mai întâi un mijloc nesperat pentru papalitate de a realiza revenirea ei remarcabilă pe scena internațională. În mai 1915, Italia a acceptat să intre în război alături de Antantă, cerând în secret excluderea Sfântului Scaun de la viitoare negocieri de pace. Sovieticii și-au acordat plăcerea malițioasă de a divulga, la sfârșitul lui noiembrie 1917, misteriosul „articol 15” al pactului de la Londra, semnat de ruși, dar și de englezi și francezi, care îl excludea pe papă de la marele joc diplomatic. Or, în acest joc, papa dispune de acum de cel mai bun atu: cunoștința noului stat rus. Dar este necesar să nu desconsiderăm acest atu neașteptat, cântărind prejudiciile colaterale (începând cu furia previzibilă a catolicilor polonezi), ci să-l distrugem la momentul oportun.

De unde această rezervă a Vaticanului? Singurul prelat roman care vorbește puțin rusa este monseniorul Ratti, care tocmai a fost numit vizitator apostolic³ în Polonia și în Lituania, dar Benedict al XV-lea își extinde circumscripția în Estonia, Letonia, Georgia și Rusia. Din septembrie 1918, Ratti contactează sovietele și le cere garanțiile tradiționale pentru a merge să-i viziteze pe catolicii din Rusia, evident într-un scop „pur religios”: libera circulație, inviolabilitatea corespondenței etc. Răspunsul este „niet”. Călătoria viitorului papă în țara sovietelor nu se va face.

³ Vizitator apostolic (în Biserica Catolică) – reprezentant al papei cu misiune tranzitorie de a efectua o vizită canonică, de scurtă durată, pentru a cerceta o circumstanță specială dintr-o eparhie sau țară și pentru a trimite un raport Sfântului Scaun la încheierea anchetei

Minciuni, nenorociri, masacre

Aproape în același moment, două intervenții ale Sfântului Scaun declanșează reacții puțin curtenitoare din partea noilor stăpâni ai Kremlinului. Mai întâi, pe 3 februarie 1919, o telegramă a cardinalului Gasparri, secretar de stat, protestează împotriva arestării nejustificate a monseniorului de Ropp, arhiepiscopul de Mohîliv: răspunsul, sarcastic, explică faptul că nu prelatul, ci nepotul său a fost arestat pentru „trafic de devize”. Pe 12 martie, o a doua telegramă îi este adresată lui Lenin, deplângând asasinarea mitropolitului Kievului, Vladimir, a vreo douăzeci de episcopi și a câtorva sute de preoți ortodocși: răspunsul neagă cinic toate execuțiile de acest gen și, împotriva oricărei evidențe, îi acuză pe informatorii ortodocși ai papei de a-l fi indus în eroare. Cele două răspunsuri sunt publicate de *L'Osservatore Romano*, pentru edificarea cititorilor.

La doi ani după luarea puterii de către bolșevici, Rusia se cufundă într-o sărăcie cumplită, foametea face aproape 2.000.000 de victime. Pe 5 august 1921, papa Benedict al XV-lea lansează un apel umanității întregi în favoarea Rusiei și propune ajutorul său pentru a merge și a salva în mod direct populația înfometată. Propunere acceptată: Lenin îl trimite pe vechiul său prieten Vaclav Vorovski, șeful reprezentanței comerciale a sovietelor, la Roma pentru a autoriza ca o misiune apostolică să meargă chiar în Rusia. Reprezentanții catolicilor vor putea deci să ia legătura cu populația rusă! În 22 ianuarie, de pe patul de moarte, bătrânul papă se neliniștește încă în fața anturajul său.

– Au sosit vizele sovietice?

Succesorul său, ex-nunțitul Achille Ratti, devenit, la 6 februarie, Pius al XI-lea, îi dă învoirea sa monseniorului Giuseppe Pizzardo, subsecretarul Afacerilor Externe ale Bisericii, să semneze cu reprezentantul lui Lenin primul și unicul acord încheiat vreodată între Vatican și statul sovietic.